

Latviešu valodas
aģentūra

METODES

Cilvēki nav ieprogrammētas mašīnas vienkāršu uzdevumu veikšanai un ideālu rezultātu sasniegšanai. Mums ir dažādas emocionālās un fiziskās vajadzības, situācijas, kurās kļūdāmies, un ierobežotas spējas ilgstoši veikt mehāniskas darbības, tostarp uztvert un apstrādāt informāciju, radīt un pārveidot tekstus. Šo cilvēcisko iemeslu dēļ ir ļoti būtiski mācību procesu veidot tā, lai tajā iesaistītie būtu aizrauti ar saturu un kopīgi līdzdarbotos mērķu sasniegšanai. Mācību metožu kā pedagoģisko paņēmieni un principu kopu variēšana palīdz skolotājiem un skolēniem strādāt ar saturu atšķirīgi un veidot mācību procesu personisku, interaktīvu un jēgpilnu.

ATBALSTS LATVIEŠU
VALODAS MĀCĪŠANĀ

1. attēls. Bukletu tēmu loks

2. attēls. Pētījuma konceptuālais modelis

ANKETĒŠANA	Kvantitatīvā pieeja Skolotāju un skolēnu uzskati: kas, kā un kāpēc jāmacās, apgūstot latviešu valodu.
FOKUSGRUPU DISKUSIJAS	Metakognitīvā diskursa pieeja Skolotāju un skolēnu pieredzes stāsti par mācību procesu; refleksijas, kas veicina un kas kavē valodas apguvi.
STUNDU VĒROJUMI	Kontekstuālā pieeja Klases mācību vide, mācību procesa stiprās un vājās puses.

METODES

Lai gan kvantitatīvie dati rāda, ka grupu darbu kā regulāru mācību formu atzīst tikai apmēram 15 % skolotāju, fokusgrupu diskusiju dati atklāj, ka skolotāji un skolēni augstu novērtē mācību stundas, kurās skolēni sadarbojas, aktīvi apmainās ar idejām un zināšanām, palīdz cits citam, kopīgi sasniedzot mērķi.

Kvantitatīvie dati rāda, ka lielākā daļa aptaujāto skolotāju piekrīt apgalvojumam, ka netipiskas mācību formas ir efektīvs valodas apguves veids. Fokusgrupu diskusijās skolotāji (biežāk LAT1) aktīvo darba metožu lietderīgumu vērtē skeptiski, apzīmējot to ar *spēlēšanos*, ne īstu, nopietnu darbu. Savukārt skolēni pašreizējo darbu mācību stundās bieži raksturo ar vārdiem *garlaicīgs* un *vienveidīgs*, sevišķi kritiski izsakoties par automatiskām darbībām visas stundas garumā (piemēram, komatu likšanu izdales materiālos) un *mūžīgo gatavošanos eksāmeniem*. No vienas puses, saprotams, ka nav pazaudējams mācību stundas (un mācīšanās kopumā) fokuss. Taču, no otras puses, ne mazāk svarīga ir skolotāja personība, kas mērķtiecīgi variē ar mācību metodēm un formām un spēj aizraut skolēnus mācību darbā.

Skolotāji un skolēni labās prakses piemērus saista ar:

- teorijas un prakses līdzsvaru, uzdevumiem reālās valodas lietojuma situācijās;
- ārpusklases mācību darbu: lasīšanu ārā, runas gatavošanu konkrētiem pasākumiem, teātra apmeklējumu, mācību pārgājienu pa romāna darbības vietām, uzrakstu izpēti ārpus skolas un skolā;
- daiļdarbu ekranizējumu un videosižetu kopīgu skatīšanos un analīzi;
- literatūras klasikas darbu aplūkošanu no mūsdienu perspektīvas (darbību un tēlu pārceļšanu uz 21. gadsimtu);
- valodas spēlēm saziņas un runātās valodas attīstībai (īpaši LAT2);
- tehnoloģiju un tīmekļa mērķtiecīgu iesaistīšanu mācību darbā, piemēram, lai atrastu nepieciešamo informāciju, pildītu nestandarta uzdevumus, pārbaudītu atsevišķu vārdu pareizrakstību;
- skolēnu darbu tandēmā, kur viens skolēns jauno vai nesaprasto mācību vielu paskaidro otram skolēnam.

KĀ IZVĒLĒTIES PIEMĒROTAS METODES?

- › Mācību metodes un organizācijas formas pakārtojiet stundas mērķim, nepārbīvējot mācību darbu ar to daudzumu, tomēr variējiet ar tām viena temata robežās.
- › Izvēlieties metodes, kas paredz skolēnu aktīvu iesaisti teorētisko zināšanu ieguvē un praktiskās mutvārdu un rakstu valodas lietojuma situācijās.
- › Iesaistiet skolēnus mācību stundu veidošanā. Ļaujiet viņiem iejusties skolotāja lomā: sagatavot uzdevumus, izskaidrot kādu valodas jautājumu, novadīt praktisku darbu.
- › Pirms katras mācību stundas pārliecinieties, vai stundas plānojumā ir ievērots līdzsvars starp teoriju un praksi.
- › Organizējiet grupu darbus ar skaidru laika plānojumu, skolēniem saprotamiem uzdevumiem, lomām, darba rezultātiem (piemēram, kopīga prezentācija, recenzija, ieteikumi, aizstāvības runa, darba plāns u. tml.) un kopsavilkumu. Rosiniet skolēnus pašiem vadīt darbu, diskutēt, paskaidrot un motivēt citam citu.
- › Iekļaujiet mācību darbā audiovizuālus materiālus (piemēram, dziesmas, filmas, videosīžetus, audio stāstus) un praktiskus uzdevumus ar tiem (piemēram, sižeta līniju zīmēšanu) teksta izpratnes veidošanai.
- › Iesaistiet drāmas elementus un valodas spēles mācību stundās (tostarp īsu videosīžetu veidošanu), attīstot skolēnu izteikšanās un komunikācijas prasmes.
- › Izmantojiet IT un digitālās platformas mācību procesa organizēšanai. Rosiniet skolēnus gan lietot mācību resursus un valodas rīkus mācību vajadzībām, gan veidot pašiem savus mācību materiālus tīmeklī.
- › Tā vietā, lai paši gatavotu prezentāciju, uzdodiet skolēniem izveidot prezentāciju par apgūstamo tematu un demonstrēt to citiem.
- › Uzticiet skolēniem skolas pasākumu organizēšanu un vadīšanu, tādējādi attīstot skolēnu runas prasmi (īpaši svarīgi LAT2 skolēniem).
- › Mainiet mācību vidi (bibliotēka, muzejs, izstāžu zāle, skolas parks, tematiskie maršruti) vai aiciniet literātus, aktīvus sabiedrības un kultūras darbiniekus uz mācību stundu, sasaistot valodas apguvi ar kultūrvēstures izziņu (novadmācību) un piedāvājot papildu autentiskas runas situācijas (īpaši būtiski LAT2 skolēniem).

“ Mums obligāti jāizpilda ļoti garas darba lapas. Mums 80 minūtes iet viena stunda. Mums visu laiku ir vienkārši jāraksta un jāpilda viss. Vienmēr viens un tas pats ir, tas padara to procesu garlaicīgu.
(LAT1 skolēns, Liepāja)

“ Mēs varam veikt vienu uzdevumu, piemēram, rakstīt vārdu izskaņas, visu mācību stundu. Tāda ir tā problēma – klase ir ļoti atpalikusi.
(LAT2 skolēns, Rīga, tulkots no krievu val.)

“ Vēl kaut kad nesen mums bija darbs ar literatūru kopā, kur vajadzēja izveidot tādu kā sociālo tīklu profilu vienam dzejniekam. Man tas likās tik smieklīgi. Tur varēja to viņa dzeju pārveidot par ierakstiem instagramā un tā, tas bija forši. Jā, vēl tas, ka var debatēt stundās, tas bija labi.
(LAT1 skolēns, Liepāja)

“ Mums bija skolā jārada stunda ar visām kompetencēm. Viņiem bija uzdevums grupās izveidot argumentus, vai mūsdienai cilvēkam vajag suni un ko mūsdienās vispār ar suni dara. Es arī tik tiešām tik daudz uzzināju. Izrādās, kas tik nav – izstādes un visādas citādas lietas. Tas viņiem patīk. Uz to jau laikam mēs arī tagad ejam, līdz ar to tas ir atviegloti skolotājam. Faktiski strādā skolēni, mēs jau tikai vadām. Tas nav slikti, tas ir ļoti labi. Tikai tas, ka tam bērnam tā vēlme jārada, lai viņš gribētu to darīt, lai viņš būtu tik ieinteresēts.
(LAT1 skolotāja, Rēzekne)

Latviešu valodas aģentūras projektā „Attieksme pret latviešu valodu un tās mācību procesu” (2017–2020) ir izstrādāti 15 bukleti. Projekta mērķis bija noskaidrot skolēnu un skolotāju attieksmi pret latviešu valodas mācīšanos/mācīšanu un faktoros, kas ietekmē šo attieksmi. Pētījuma konceptuālo modeli skatīt 2. attēlā.

KĀ ŠIE MATERIĀLI IR IZSTRĀDĀTI?

Bukletos ir atspoguļots projekta rezultātu kopsavilkums. Dati ir iegūti trijos veidos:

- 1 anketējot 333 skolēnus no 8. klases līdz 12. klasei (LAT1 un LAT2) un 65 latviešu valodas skolotājus 14 skolās sešās pilsētās visos Latvijas reģionos;
- 2 astoņās fokusgrupu diskusijās četrās pilsētās (Rīgā, Daugavpilī, Rēzeknē, Liepājā) LAT1 un LAT2 skolās;
- 3 46 LAT1 un LAT2 mācību stundu vērojumos sešās Latvijas pilsētās (Rīgā, Daugavpilī, Rēzeknē, Liepājā, Valmierā, Jelgavā).

PAR KĀDĀM TĒMĀM IR ŠIE BUKLETI?

Bukleti ir par valodas mācīšanos un aptver četrus tematiskos lokus – jautājumus, kas ir saistīti ar skolēnu, ar mācību stundu, ar skolu un ar kontekstu kopumā. Pilns tēmu loks ir ilustrēts 1. attēlā.

KUR VAR IEGŪT VAIRĀK INFORMĀCIJAS PAR PĒTĪJUMU?

Informāciju par pētījumu var iegūt Latviešu valodas aģentūras tīmekļvietnē

 <https://valoda.lv/petijumi/sociolingvistika/>

vai sazinoties ar pētījuma un šo bukletu autoriem:

- ✉ sanita.lazdina@rta.lv
- ✉ gunta.klava@valoda.lv
- ✉ vineta.vaivade@valoda.lv
- ✉ solvita.poseiko@gmail.com
- ✉ mikelis.grivins@gmail.com